

Anulu III.

N^{ro} 21.

Foi'a basericésca.

Organu
pentru cultur'a religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. Alesandru V. Gram'a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

10 Novembre 1885.

Cuprinsula:

Istori'a moderna si religiunea crestina. — Santulu scaunu Apostolicu facia cu baseric'a nostra gr.-catolica romana. — Vestmintele sacre archieresei. — Ministrulu matrimoniului. — Decadinti'a picturei. — Unu nou episcopatu gr.-catolicu. — Apelu catra Publiculu romanu.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiuu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1885.

Tipografia Seminariului gr.-cat. in Blasiu.

Istori'a moderna si religiunea crestina.

De mai nouespredece seculi sta religiunea crestina si sant'a baserica in lume. Cine va fi in stare se descria totu binele, ce l'a facutu ea omenimei in privinti'a culturala? Istori'a civilisatiunei genului omenescu este inca unu studiu de abié in léganu. Căce omenii studiéza mai antaiu totu de-a-una lucrurile concrete, si numai dupa ace'a se ivesce in eli dorulu si cugetulu de a-si indreptá privirile si spre cele abstracte. Mai antaiu studiéza ce'a ce este mai batatoriu la ochi, si numai dupa ace'a capeta gustu a studiá lucruri, ce desi cu ocasiunea primei priviri nu suntu asia batatorie la ochi, totusi suntu de una insemnătate nespusu de mare pentru omu. Asia s'a intemplat si cu studiulu istoriei. Tempu indelungatu istori'a moderna a cugetatu, cumcá va satisface chiamarei sale, deca va studiá resbelele cele mai mari, resturnarile de tronuri cele mai veementi, si pre câte unu barbatu epocalu. O faceá acést'a, cá si cumu omeninea seculi intregi nu ar fi facutu altu cev'a, decátu s'ar fi totu batutu, ar fi resturnatu tronuri, si cá una turma s'ar fi luatú cându dupa unulu, cându dupa altulu, care o a sciutu conduce seau ademení. De abié in tempulu mai nou (istoriei) mai delicati, in judecata si in privire au ajunsu la ide'a, cá afora de lucrurile aceste batatorie la ochi in istori'a omenimei mai suntu si alte lucruri, si inca de una insemnătate multu mai mare cá ele. Si ce pote fi de una insemnătate mai mare in ordinea naturala cá civilisatiunea genului omenescu? Ce chiamare mai frumoasa pote se aiba istori'a, decátu a aretá calile, pre cari, luptele prin cari, si factorii, cu cari genulu omenescu a ajunsu la diversele graduri de civilisatiune, de care s'a bucuratu in diversele epoce ale istoriei. A trebuitu inse multu tempu se tréca, pana ce istori'a a ajunsu la cunoscinti'a, cumcá objectulu ei celu mai interesantu nu suntu bataile poporeloru intre sine, nice tronurile singure, nice câte unu barbatu singuraticu, fia acel'a cátu de mare, ei civilisatiunea genului omenescu.

Adeveratu, cá prin acést'a chiamarea istoriei a devenitu cu multu mai grea cá mai inainte, căce este cu multu mai greu a observá fluctuatiunile omenimei in civilisatiune, progresele si regresele ei, factorii ei promovatori si impiedecatori, decátu evenimentele comune mai grandiose istorice. Este mai greu, fienducá aci istoriculu are se caute spiritulu istoriei, care desi fora trupu, totusi elu a datu nascere intemplariloru. Elu are se treca asia dicundu preste intemplarile, ce i-se oferescu, la spiritulu, ce le au produsu, si din care au esitu. Elu are in eveneminte se caute idei, si in idei se caute legatur'a si necsulu loru causalu. Elu are asia dicundu se devina psihologulu istoriei. Precându celi mai dinainte considerându in istoria numai ce este mai batatoriu la ochi, se ocupáu prin acést'a numai cu partea trupésca a istoriei

si faceáu asupr'a ei numai studii somatice, pre atunci cestu din urma se ocupa cu partea ci cea spirituale, si face, cá se ne esprimamu astufeliu, studii psichice asupr'a ei.

Redicarea istoriei depre terenulu celu materialu si asia dicundu copilarescu de mai inainte pre terenulu acest'a inaltu si idealu, clarificarea, seau mai bine dicundu spiritualisarea acést'a a istoriei a raritu si numerulu celu mare de mai inainte alu acelor'a, ce se incumetáu a se ocupá cu istori'a. Mai inainte istoricii eráu asemenea naiariloru, ce calatorescu numai pre lenga tiermuri, unde nice naufragiulu, nice retacirea nu-i amenintia. Decându inse s'a redicatu, istori'a la inaltimea ei, de atunci istoriculu este asemenea naiariului, ce departe de tiermuri, in vastulu oceanului are se se lupte cu valuri, stanci, fortune si cu tote pericolele marci, de voiesce se ajunga la scopu. *Rari nantes in gurgite vasto* suntu de atuncia istoricii adeverati: *Rari nantes*, pentrucá de atunci campulu ei s'a inchisu pentru totu de-a-una toturoru celoru nechiamati, si a remasu deschisu numai geniului, care singuru dispune de tote midilocele de lipsa spre a nu se pierde in unu labirintu, ma caosn atátu de mare, cum este istori'a civilisatiunei pentru omeni de rendu.

Cátu de avutu, cá se nu dicemu, câtu de superbu este secululu nostru in rezultatele scrutariloru sale in diversele ramuri ale scientieloru omneseci! Si totusi secululu acest'a superbu este inca numai copilu in studiulu istoriei civilisatiunei genului omnesecu. Atátu este de ygreca calatori'a pre campulu, seau mai bine dísu, pre marea ei!

Acést'a inse nu o anu luá secululu nostru nice decâtu in nume de reu. Studiulu acest'a este prea greu, nu numai pentru unu omu, ci si pentru unu seclu, si inca chiaru si pentru unu seclu, ce dispune de afáte midiloce si ajutorie cá alu nostru. Ce ne dore, si ne imple sufletulu de malmire, este cá in lips'a unui atare studiu baseric'a si religiunea crestina are se suferi mai multu. Si cum nu? Ore nu vedemu, ore nu audímu noi in continuu, cum din arsenalulu istoriei se scotu totu mereu arme noue in contr'a basericei spre a o espune cá pre una institutiune nu numai nefolositoria, dara inca si stricatiosa culturei si civilisatiunei omneseci? Si inca unele din armele aceste suntu atátu de fora spiritu, atátu de primitive si atátu de superficiali, câtu la audiulu loru indignatiunea se preface in compatimire. De câte ori nu este espusu unu omu de cultura a audi chiaru si pre omeni de rendu, cum folosescu fapte si intemplari istorice spre a batjocóri si inculpá baseric'a?

Si ore de unde se vena acést'a? Cum e cu potiutia, cá institutiunea acést'a basericésca, de care sute de milioane de suflete pii si credintiose suntu legate cu sufletu si trupu, se fia totusi cu istori'a in mana astu-feliu batujocorita? Sufletele cele pline de credintia sciu, cá baseric'a este Christosu celu misticu, si cá prin urmare vietí'a ei are se fia un'a repetire in alta forma a vietiei lui Christosu. Vietí'a lui Christosu inse a fostu plina de asupriri, batujocuri, acuse si nedreptati de totu feliulu. Ore poté se fia atunci baseric'a, Christosu celu misticu scutitu de aceste? Mantuitóriulu Christosu inse a suferitu tote

nedreptatile, ce au venitu preste elu, in credinti'a secura, cumcà acele ore cându tote sa voru demascá. Pentru ce se nu concepa si baseric'a, Christosu celu misticu credinti'a si speranti'a acést'a?

Mantuitoriulu a disu despre intréga lumea: „*eu am venitu, cá vietia se aiba, si mai multa se aiba*“. A referitu Mantuitoriulu de securu cuvintele aceste nu numai la ordinea cea preste fire, ci la tote relatiunile si tendintiele cele bune ale genului omenescu, cari tote aveáu se primésca dela elu si invetiatur'a lui una influintia salutaria si binefacatoria. Si ce tendintia naturala este mai buna si mai de folosu pentru genulu omenescu, cá tendinti'a lui spre civilisatiune? De unde de sine urméza, cá civilisatiunea omenésca, si in specie cea europeana, antica, media si moderna a trebuitu se fia forte multu influintiata de religionea crestina. Prin urmare istori'a civilisatiunei genului omenescu are se considere in prim'a linia influinti'a cea grandiosa a religiei crestine asupr'a ei.

Acést'a s'a facutu pana acum forte pucinu. Istoricii au ignoratu inse prin acést'a in istoria chiaru ce'a ce a fostu mai interesantu si mai de momentu. De abié câtiva barbati geniali au facutu in privinti'a acést'a unele incepturi, precum francesulu Guizot, si Anglesii Bukle si Macaulay.

Cându inse in decursulu tempului vomu avé istori'a civilisatiunei genului omenescu mai cu sorma de dupa Christosu asia completa, asia perfecta, asia descata si asia classica, precum avemu istori'a multoru altoru eveneminte de mai pucinu momentu; cându istori'a civilisatiunei dupa studiu si scrutare lunga, minutiosa, perseveranta si justa va poté, se ni arcte influinti'a cea mare si binefacatoria a religiei crestine pana si asupr'a fibreloru celoru mai delicate ale relatiuniloru sociali omenesei; cându pre calea acést'a voru fi cunoscute tote meritele religiei crestine pentru civilisatiunea genului omenescu, atunci si numai atunci vomu poté sperá, cá voru incetá odata si acusele acele aruncate in faci'a bisericeii, cari causéza astadi sufletelor celoru pú si credintiose atát'a dorere si machinire. Dupa-ce inse istori'a civilisatiunei este inca de abié in léganu, asia de sine se întielege, cá va trebui se tréca inca multu tempu pana atunci. Va trebui se tréca inca multu tempu, fiendu-cá abstragundu dela altele, genulu omenescu inca nu a datu de una scientia asia grea cá si acést'a, care se poftésca atát'a consumare de geniu si pacientia. Cátu de târdiu inse, tempulu acest'a totusi va veni, si atunci numai se voru demascá tote nedreptatile, ce cu istori'a in mana se facu astadi bisericeii.

Baseric'a nu s'a temutu nice odata de nice una scientia adeverata. Ce i au causatu ei neplaceri, a fostu totu de-a-una scienti'a cea superficiala si totusi inganfata. Acést'a este, care cu ajutoriulu istoriei ataca astadi atátu de veementu meritele bisericeii. De unde dorinti'a ei nu pote fi, decâtu cá studiulu istoriei celei adeverate, studiulu istoriei civilisatiunei genului omenescu, la care de abié in tempulu modernu s'a pusu inceputulu, se produca in tempulu celu mai scurtu fructele cele mai frumose.

Santulu Scaunu Apostolicu facia cu baseric'a nostra gr. catolica romana.

„Tribun'a“, ce apare in Sibiu in numerulu 237 din 29 Octobree st. n. a. e. se ocupa intre altele in articolulu seu de fondu si cu baseric'a nostra greco-catolica romana. Nu este scopulu nostru a polemisa in colonele foiie basericesci cu partea politica a articolului memoratu, in câtu acela atinge pre baseric'a nostra. Fôia basericeasca nu este un'a fôia politica, si câ atare in lucruri si cestiuni politice nu se pote amestecá. S'a disu inse in articolulu de sub cestiune alu „Tribunei“ ceva despre baseric'a nostra si despre Santulu Scaunu Apostolicu alu Romei, de ce ne amu uimitu forte multu mai cu sema din cauza, câ in „Tribuna“ eramu dedati a vedé cumcá cestiunile basericesci câ si tote celelalte suntu tractate nu numai cu demnitatea cuvenita si asia dicandu in stilu adevratu diplomaticu, ci si cu cunoscintia de lucru. Câtu de mare a trebuitu se fia uimirea nostra in urm'a acestor'a, candu amu vediutu in articolulu amintitu sustienenduse, cumcá „Pap'a Piu IX s'a abatutu „dela unulu dintre principiile fundamentali ale catolicismului, si a recunoscutu „nationalitatea basericeei rom. gr.-cat“.

Este acést'a un'a grea acusa asupr'a Santului Scaunu Apostolicu si indirecte si asupr'a basericeei noastre. Cu deosebire este grea acusa acést'a aruncata in faci'a Santului Scaunu Apostolicu alu Romei, fienduca lu degradéza la rolulu guvernului unui statu constitutionalu, a carui principie se schimba câ in unu caleidoscopu, dupa cum se schimba majoritatile parlamentarie. Cine s'a ocupatu numai câtu de puicinu cu istoria Santului Scaunu Apostolicu in diversele epoche, acela trebue se uinésca de constantia de principie, ce i a condusu totu de a un'a toti pasii. Adevratu, câ modulu realisarei principiiloru acestor'a s'a schimbatu, dupa cum s'au schimbatu impregiurarile locali si temporali. Inse principiile au ramas totu de a un'a totu acelesi. Si chiaru constantia acést'a de principii a fostu ace'a, ce a datu diplomatiei Santului Scaunu fineti'a si genialitatea ace'a, ce o a facutu stimata si pretiuata de tota lumea si chiaru si de inimici.

In specie inse, ce atinge acusa, câ Santulu Scaunu Apostolicu s'a abatutu dela unulu dintre principiile fundamentali ale catolicismului, candu a recunoscutu nationalitatea basericeei rom. gr.-cat., credemu, câ trebue se fimu mai antaiu in claru cu ce'a, ce se pote intielege sub cuvintele aceste ale Tribunei.

Este unu lucru tare greu a defini, câ ce este baseric'a nationala. Vorbindu despre baseric'a catolica câ despre un'a totalitate organica estinsa preste totu pamentulu, din care si baseric'a nostra romanesca gr.-catolica face un'a parte, potemu dice, câ ea nu este nice de cum nationala, ci chiaru din contra ea este baseric'a tuturor natiuniloru si a poporeloru depre pamentu, si nice unu poporu nu pote dice, câ este numai a lui.

Din contra vorbindu despre baseric'a catolica in specie, cum si implinesce chiamarea sa cea ceresca pre la diversele popore ale pamentului, potemu se

dicemu, că ea la unu fia-care poporu pentru elu este baserică natională. Si cum acést'a? In unu modu tare naturalu si tare frumosu. Baseric'a catolică, in cătu ea existe la unu poporu ore careva, fia acel'a ori si care depre pamentu, observandu supunerea si obedienti'a canonica facia cu Capulu supremu alu basericăi si sustienendu cu scrupulositate legatur'a de iubire facia cu tote celelalte popore, este eschisivu chiamata a promová numai interesele sufletesci si culturali singuru ale poporulu acelaia, pentru care existe si la care se afla. Căce ar' fi nu numai un'a contradicere, ci si unu ce necatolicu, deca baseric'a catolică dela unu poporu s'ar interesá mai multu de promovarea intereseloru sufletesci si culturali ale altui poporu si inca acést'a cu ignorarea poporulu propriu.

Astu-feliu potemu se diceinu, că baseric'a catolică a Francesiloru este baserică natională franceză, fienducă ea este chiamata se promoveze binele sufletescu si culturalu alu natiunei franceze, si nu alu alteia, pentru esemplu a celei germane. Asemene baseric'a catolică la Germani, si toțu asemene baseric'a catolică la Romani este baserică natională romanéscă.

Binele acést'a sufletescu si culturalu căte odata baseric'a catolică nu-lu pote promová la unu poporu precum se cuvine, deca ea este in un'a legatură ore careva de supunere facia cu baseric'a altui poporu seau a altui ritu, precum a fostu pentru esemplu baseric'a noastră pana la reactivarea Metropoliei de Alb'a-Jul'i'a. Indata ce Santulu Scaunu Apostolicu s'a convinsu despre acést'a, numai de-cătu a redicatu dela midilocu legatur'a respectiva, cá astu-feliu baseric'a catolică la poporulu acel'a se-si pota implini inca si mai bine chiamarea sa pentru binele acelu poporu, seau asia dicendu se devina inca si mai natională, precum s'a intemplatu cu baseric'a nostra atunci, candu ni s'a reactivatu Metropol'i'a de Alb'a-Jul'i'a si s'a desnodatu legatur'a de supunere facia cu Scaunulu Primatialu dela Strigonu, care crá de alta limba si altu ritu.

In sensulu acést'a Santulu Scaunu Apostolicu a recunoscutu totu de a un'a, că baseric'a catolică dela unu poporu, pentru poporulu acel'a este baserică natională. Si acést'a o a recunoscutu si despre baseric'a nostra greco-catolică romanéscă si la 1855 a delaturatu si cea din urma piedeca, ce sta in calea basericăi nostre, că se nu-si pota ajunge pentru poporulu romanescu scopulu asia, precum s'ar' fi doritu.

Nu intielegemu in urm'a acestor'a, in ce sensu a potutu sustiené onorat'a „Tribuna“ cumcă Santulu Scaunu s'a abatutu dela unulu dintre principiile fundamentali ale catolicismulu, atunci, candu a recunoscutu nationalitatea basericăi romane gr.-catolice.

Seau pote stimabilii nostrii amici dela „Tribuna“ prin cuvintele de mai susu intielegu, cumcă Santulu Scaunu Apostolicu a concesu, cá baseric'a romana gr.-catolică se cultiveze in poporulu romanu sentiulu nationalu, cá astufeliu baseric'a acést'a se-si castige intre romani mai mare si mai multa popularitate. Din cele ce se mai dicu in articolulu memoratu, s'aru paré, cumcă in adeveru acést'a intielegu.

E cu potinția, că noi ne iusielamu. Deea inse stimabilii nostri amici chiaru acést'a intielegu, atunci ne miramu inea si mai tare. Si cum nu? Sentiementulu nationalu tîenutu intre marginile asignate lui de insasi natur'a lucrului, este unu sentiementu nu numai firescu, ci si bunu. Insusi Mantuitorulu nostru Isusu Christosu si Sautii Apostoli s'au intorsu mai antaia cu predic'a catra propri'a loru natiune, si numai dupa-ce acést'a a respinsu darulu si adeverulu, s'au intorsu catra alte natiuni. Fiendu sentiulu nationalu unu sentiementu bunu, nice baseric'a catolica, nice Santulu Scaunu Apostolicu in sine nu l'a condamnatu nice odata, precumu n'a condamnatu nice odata ce e bunu. Din contra clerulu l'a cultivatu totu de-a un'a, pre la tote poporele, si in specie clerulu gr.-catolicu credemu, că stimabilii nostri amici dela „Tribuna“ i ar' dá in acést'a privintia unu testimoniu forte bunu. Intrebarea este numai, că ce intielege omulu sub cultivarea acést'a a sentiului nationalu? Deea sub cultivarea acést'a se intielege una potintiare a lui pana la fanaticismu si pana la coplesirea deplina a altoru sentiemente inea si mai folositorie omenimei decâtu cum este elu, atunci concedemu, că si Santulu Scaunu Apostolicu, si ori si ce omu de inima, si chiaru si stimabilii nostri amici dela „Tribuna“ voru condamnă una atare cultivare si se voru dechiará in contr'a ei. Deea inse sub cultivarea acést'a se intielege trezirea si apoi nobilitarea lui, câtu in validitarea intereselor sale se aiba inaintea ochiloru totu de-a-una principiulu dreptatei eterne: *suum cuique*, si „*quod uni iustum, alteri aequum*“, atunci asiguramu pre ori si cine, că Santulu Scaunu Apostolicu nice odata nu va condamnă una atare cultivare a sentiementulu nationalu, si deea pretindene s'ar cultivá in spiritulu acest'a, atunci si pusetiunea stimabililoru nostrii amici dela „Tribuna“ ar fi mai usiora. Si încátu baseric'a catolica la unulu ffa-care poporu are se cultiveze sentiementulu nationalu in spiritulu acest'a umanu si crestim, in atát'a ea la unulu ffa-care poporu si prin urmare si la noi baseric'a gr.-catolica a fostu si va fi nationala, fora cá Santulu Scaunu Apostolicu se fia poftitu ver odata altu-ceva.

Repetimú érası, că nu intielegemu, cum „Tribun'a“ pote dice, că Pap'a Piu IX s'a abatutu dela unulu din principiile fundamentali ale catolicismului, cându a recunoscutu in sensulu acest'a nationalitatea basericeii romane gr.-cat.

Seau in urma dora stimabilii nostrii amici dela „Tribuna“ intielegu cuvintele acele despre limb'a rituala, că si cumu ar' voi se dice, cumcã Santi'a Sa priu ace'a, că a concesu in baseric'a noastra usulu limbei romane cá limba rituala, s'a abatutu dela principiulu limbei latine cá limba rituala. Deea acést'a intielegu, — ce'a ce nu ni- vine a crede —, atunci uimirea noastra este si mai mare. Căce ore este casulu cu limb'a basericeii nostre primul casu in baseric'a catolica? Ore nu s'a mai intemplatu nice odata, că limb'a rituala la ver unu poporu diu baseric'a catolica se fia fostu alt'a si nu cea latina? Cându orientalii s'au unitu in sinodulu dela Florenti'a, atunci nice Santulu Scaunu Apostolicu, nice altu-cineva nu a poftitu dela ei introducerea

limbei latine, ci a remasu fia-care poporu cu a sa, dintre cari unele pana in diu'a de astâdi, precum Armenii, Arabii, Sirii, Coptii, Grecii si Slavii. Ma in timpurile antice erâu in baseric'a cotolica doue limbi mari rituali, anume greca si latina. Ce abatere dela principiile catolicismului a comisu dara Santulu Scaunu Apostolicu, cându a lasatu in baseric'a nostra si mai departe limb'a romana cá limba rituala, dupa-ce lucruri de aceste in trecutu s'au mai intemplatu destule.

Nu pre unitatea limbei pune baseric'a catolica si Santulu Scaunu Apostolicu pondulu, ci pre unitatea in credintia, cá unu ce necessariu, dupa principiulu Santului Augustinu: *in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus autem caritas*. Unificarea limbei, cá principiulu celu mai inaltu politicu, nu este un'a inventiune a bisericeii catolice, ci un'a inventiune „moderna“.

Este una manevra cam indatinata aducerea bisericeii noastre in conflictu cu sentiementulu nationalu spre a promová prin acést'a discreditarea ei. Si deca nu amu cunosce pre stimabilii nostrii amici dela „Tribuna“ amu dfce, cumcá si asertiunea de mai susu este una atare manevra. Din caus'a acést'a remane pentru noi una enigma tota acus'a ace'a aruncata in facia Santului Scaunu Apostolicu si in relatiunea lui purure parintiésca si binevoitoare facia cu baseric'a nostra romanésca gr-cat.

In urma totu in articulu memoratu alu Tribunei se dice catra capetu, cá „baseric'a gr.-orientala in conscienti'a publica a Romaniloru ar fi trecutu dreptu una baserica cu deosebire romanésca“, va se dfca, baseric'a unita este mai pucinu romanésca. Noi scimu, cumcá conscienti'a publica a Romaniloru tiene baseric'a gr.-catolica chiaru asia de romanésca, cá si pre cea gr.-orientala. Ma noi scimu si mai multu. Anume scimu si ace'a, cá conscienti'a publica a Romaniloru tiene cu totu dreptulu, cá primulu si necontestabilulu meritu in istori'a culturai si a literaturai romane lu- are baseric'a gr.-catolica si nu cea gr.-orientala. Adeveratu, cá prin Banatu poporulu tiene baseric'a nostra de una baserica neromanésca. Este acést'a inse conscienti'a publica a Romaniloru? Stimabilii nostri amici dela „Tribuna“ voru scí, cumcá aceste suntu ideile Banatianiloru celoru ce au studiatu nu in Rom'a, ci in Carlovitiu, si cari spre a fanatisá pre poporu in contr'a bisericeii noastre, le au viritu si in sufletulu lui neavendu altu nutrementu mai bunu pentru elu. Si marturisimu sinceru, cá nu ne amu aseptatu, cá un'a foia de rangulu Tribunei se aiba lipsa in lupt'a sa si de ideile serboteiloru dela Carlovitiu.

Totu acoló mai sustiene „Tribun'a“, cá baseric'a romana gr.-cat. are mai multi crestini respiti printre straini si mai multi preoti instrainati de neamulu loru.

Cumcá suntu mai multi crestini gr.-catolicei respiti printre straini, pote cá s'ar poté dice. Impregiurarea acést'a iuse nu probéza de locu, cumcá baseric'a romana gr.-catolica e mai espusa in privinti'a nationala decâtu cea greco-orientala, precumu dice „Tribun'a“ totu acoló. Nu probéza nemicu,

pentru că desi gr.-catolicii suntu pote mai resipiti printre straini, totusi nice pre departe nu suntu atâti'a Romani gr.-catolici, cari si-au pierdutu limb'a, precâtu suntu greco-orientali. Romanii greco-catolici, ce si-au pierdutu limb'a, suntu forte pucini in secuime, in câteva comune din nordul'a diecesei de Oradea mare, si in ver o cinci comune ce au remasu la dieces'a rutena a Muncaciului. Romanii gr.-orientali inse, ce si-au pierdutu limb'a, numai singuru in comitatulu Treiscaunelor suntu mai multi, decâtu toti Romanii gr.-catolici enumerati.

Éra ce atinge asertiunea, că biserica gr.-catolica are mai multi preoti instrainati de neamulu lor, reflectamu numai atâta, că „Tribun'a“ si celelalte foi ale nostre mai in fia-care numeru aducu câte unu pomelnicu lungu de preoti grece-orientali, cari pentru câte 50—100 de fl. — nu noi ci „Tribun'a“ o dice acést'a — se au — „instrainatu de neamulu lor“. La preotii gr.-cat. inca nu le aru lipsi atari ocaziuni, si totusi „Tribun'a“ nu pote aduce pomelnice asia lungi de preoti gr.-cat. „instrainati de neamulu lor“. Facia cu una atare asertiune a stimabililoru nostri amici dela „Tribuna“ ni vine in minte anecdot'a cu cele doue ole, ce mergeáu pre rfu, dintre cari un'a erá de fieru si alt'a de pamentu, si totusi cea de pamentu strigá celei de fieru: nu te apropiá de mine, că te facu tota sdrobu!

Vestmintele sacre archieresci.

(Continuare din Nr. 20 si fine). library Cluj

9. *Camilave'a* (*zαμυλαβιον, zαμυλαβιον, cuculus*) e unu acoperemêntu alu capului, in form'a unei palarie cilindrice, — avêndu in vêrfu o cruce, éra marginile suntu infrumsetiate cu chipuri angeresci. — Camilavea se numesce pentru-că de regula se pregatieá din peru de camila.

Ornatulu acest'a éra e unulu din vestmintele monachale, pentru-că intre insemnele novitiatului monachalu vedemu si camilave'a (galerum).

Insemnatatea camilaveei este a aretá, că ordulu episcopescu este unu ordu angerescu, este o demnitate a vietiei indeplinite si a darului Domnului nostru Isusu Christosu¹⁾.

10. *Treichiarulu si dichiarulu* (numite cu unu cuventu *πηγια* = luminari spinate; numite astu-feliu pentru crengel, ce stau cá nescari spini), suntu luminari cu 3 si 2 lumini deosebite. Decâte ori functionéza Archireulu, aceste luminari totu de-a-una se aprindu, éra cându celebréza s. liturgia, la anumite tempuri cá: dupa cetirea s. Evanghelie, inainte de trisagiu, dupa Tatalu nostru s. a. cu acele luminari imparte binecuventare.

Insemnatatea acestoru luminari este urmatori'a: Cele trei lumini reprezonta: Sant'a Treime, éra cele doue: firea cea domnediecsca si omenesca in Isusu Christosu.

Dreptu ace'a déca aceste lumini se aprindu la oficiarea archierécsca,

¹⁾ »Cuculus symbolum est gratiae Salvatoris nostri Dei« (vedi autorulu anonimu la Goar l. c. pag. 418).

déca cu acele Archiereulu imparte binecuentări solemne, prin ace'a se simboliseza, că Archiereulu că preotulu celu mai mare si pastoriulu celu dintaiu „pazindu chipulu cuvintelorü celorü sanetöse“, ronduel'a cea buna prin Spiritulu santu“¹⁾ si „remanendu in invetiatura“²⁾: „cu credintia si cu buna cuvenintia se vestésca“³⁾, se invetie si se marturiséca tain'a cea mare a crestinetatei, despre S. Treime si intruparea Domnului nostru Isusu Christosu, carea taina este temelulu legei si intarirea bisericei lui Christosu⁴⁾.

Éra cu referintia la viet'i'a morala a Archiereului, luminarele acele intipuescu si ace'a, că Archiereulu că „Alesulu“ si „celu chiamatu de Domnulu“, prin fapte bune are se se arete „lumin'a lumiei“ se se faca „lamuritu inaintea lui Domnedieu“⁵⁾ si inaintea omenilorü, că astu-feliu stralucindu cu lumin'a Evangheliei, si preamarindu in viet'i'a sa pre Christosu, decătra toti fiii sei sufletesci se se preamarésca Tatalu celu cerescu.

Tempulu acestei insemnatati lamuritu se cunosce din compusulu cuventelorü evangelice, care se dicitu de cătra Diaconu, cându dupa imbracare acele luminaria se imanuéza Archiereului:

„Disu-a Domnulu invetiaceilorü sei“, — eschiamo Diaconulu — „Voi sunteti lumin'a luminei; nu pote cetatea se se ascunda de asupr'a montelü standu, neci aprindendu lumin'a se pune sub obrocu, ci in luminariu, si lumineza tuturorü celorü din casa. Asia se lumineze lumin'a voastra inaintea ómenilorü, cá medindu faptele vostre cele bune, se marésca pre Tatalu vostru celu din ceriuri“⁶⁾

Originea intrebuintarei treichierulu de catra Archierei, Symeonu Thess. o reduce la datin'a vechia, ce a fostu produsa cu ocaziunea alegerei Archiereilorü. Anume dice, că in vechime cu ocaziunea esaminarei si a alegerei Archiereilorü, inaintea iconei lui Christosu s'au aprinsu trei lumini.

De aci apoi a urmatu, că celu Alesu, la functiuni sacre, si mai alesu la impartirea binecuentarilorü solemne se intrebuintieze acelu treichieriu. Cuvintele numitulü Symeonu Thess. suntu acestea: „Cändu s'a facutu alegerea Archiereului spre marirea si inchipuirea S. Treime, delu care descinde tóta illuminarea si mai alesu acést'a preasanta (adeca a ordinarei archieresci), inaintea iconei lui Christosu se aprindu 3 lumini; de aci apoi si-ia inceputulu folosirea treichierinlü, care de catra Archiereu se intrebuintieza la tote functiunile archieresci, si la ceremonie sacre“.

Altu-cum cumcă inaintea Patriarchilorü si a Archiereilorü se portáu luminari aprinse, că unu symbolu specialu alu maiestatai si demnitatai, si că unu argumentu alu santiei archieresci, se cunosce din marturisirea susu citatului Symeonu carele dice, că a premerge Archiereului cu luminari aprinse, „inti-

¹⁾ II. Tim. 1, 13, 1 .

²⁾ I. Tim. 4, 16.

³⁾ I. Tim. I. 19.

⁴⁾ II. Tim. 3, 10 Cfr. Ronduel'a ordinarei Archiereului la esaminarea despre credinti a.

⁵⁾ II. Tim. 2, 15.

⁶⁾ Math. V. 14—16. Cfr. Ronduel'a chipului celui mare.

puesce stralucirea darului archierescu“, éra Balsamonu originea acestei ceremonfe o atribue darului Spiritului santu, cându adeca dice, că a *premerge cu lumini*; de dupa datina, prin darulu Spiritului santu, este concesu monai Imperatiloru si Patriarchiloru“.

Cu adeveratu, datina vechia este acést'a a portarei lumineloru inaintea Archiereiloru. Acést'a se cunoose si de acoló, că dupa cum marturisesce Theodoretu (Histor. eccl. l. 5. cap, 26) poporul credintiosu din Constantinopolu, cu lumini aprinse a esitu, cându a cunoscutu, că se readucu osamentele S. Joanu Gura de aur.

Totu cu luminari aprinse a esitu acelu poporu intru intempinarea acelui Archiereu mare, cându s'a reintorsu din esilu.

11. *Anelulu*. Facia de acestu ornatu archierescu Goar in acestu modu caracteriséza datin'a bisericeii orientale: „*Episcopii grecesci nu cunoscú usulu anelului*“.

Adi inse Archiereii bisericeii nóstre totu de-a-una, adeca atâtu in functiuni sacre, câtu si afora de acele porta anelulu.

Desí in Synodulu *Toletanu* IV-lea can. 28 (an. 597) anelulu se numera intre insignele episcopesci, si asia si *Morinus* introducerea usului anelului o numesce „admodum antiquam“ — „destulu de vechia“ —; totusi cumcà in bisericea orientala in seclulu IX-le inca nu erà cunoscutu, se cunoose de acoló, că Mich. Cernariu intr'altele obiectioneza apusaniloru, că: „*Episcopii porta anelu pre degete*“. Cumcà inse in bisericea apuséna deja in véculu alu VII-le folosirea anelului archierescu a fostu generala, este fora indoiéla.

Fia inse ori si care tempulu introducerei acestui insemnu de demnitate archierésca, insemnatatea simbolicá, ce se atribue anelului, legitiméza in destulu ratiunea introducerei aceluia. Anume: anelulu archierescu este insemnulu sigilului credintiei si alu fidelitátei cátra bisericea, este symbolulu logodirei Archiereului cátra ace'a, si a nestramutatei legature intre Bisericea si Archiereu.

Ornatulu celu mai depre urma suntu:

12. *Manusiele*. Archiereulu cu ocaziunea functiuniloru sacre mai de frunte pórtá manusie decorate cu tivituri scumpe, — cu embleme religiose cá spre esemplu: chipulu Spiritului santu.

Honoriu Augustodiensu in „*Gemma animae*“ lib. I. c. 215., manusieloru ascrie „origine apostolica“. Éra Card. I. Bonna in „*rebus liturg.*“ l. I. 24. §. 12. cu totu dreptulu denéga acelorá ace'a origine. Si cá o ratiune a assertiunei sale se provóca la datin'a bisericeii orient. unde — dice — folosirea manusieloru neci nu a fostu in usu. Adi inse celu putinu Archiereii bisericeii grecesci catolice le intrebuintiéza.

Manusiele altu-cumu s'ar' vedé a simbolisá curati'a animei Archiereului, incátu adeca manile suntu instrumentele spiritului spre descoperirea sentimenteloru aceluia.

Joanu Borosiú.

Ministrul matrimoniuului.

Matrimoniuul este singuru între cele șapte sacramente, care are până astăzi unele cestiuni dogmatice de mare însemnatate, cu privire la cari biserica încă nu a decisu nimic'a cu auctoritatea ei cea infalibila. Cestiunile aceste suntu cestiunile cu privire la ministrul, subjectul, materia și form'a sacramentului acestuia, seau mai claru disu, cestiunea cu privire la ministrul matrimoniuului, fiindu-că celelalte cestiuni suntu în una legatura atâtu de strinsa cu cestiunea acést'a, câtu dela modulu, cum se deslêga acést'a, aterna și deslegarea acelor'a.

„*In dubiis libertas*“, este principiulu bisericescu cu privire la cestiunile, în cari biserica încă nu a adusu nice una decisiune. De unde cu privire la ministrul matrimoniuului în biserica s'au nascutu până acumu doue opinii, cari ambele se șiescu a aduce argumente în favorulu loru. Anume una opiniune sustiene, cumcâ ministrul matrimoniuului suntu însele partile contrahenti. Opiniunea acést'a are argumentele cele mai puternice pentru sine, și pre langa ace'a o apara teologii cei mai celebrii pretotindene, și chiaru și în Rom'a. A dou'a opiniune sustiene, cumcâ ministrul matrimoniuului este preotulu, ce binecuvanta casatori'a. Opiniunea acést'a are forte pucine argumente în favorulu seu, și acele, pre cari le are, suntu atâtu de debile, câtu forte usioru se potu resturná. Afora de ace'a opiniunea acést'a nu este aperata astăzi de mai nice unu teologu celebru. Și apoi se mai adauge la aceste și impregiurarea ace'a, că celu ce sustiene opiniunea acést'a de a dou'a, acel'a nu pote nice decumu sa combata în modu logicu casatori'a civila, și acel'a vrendu nevrendu face, că se se rapésca din manile bisericeii legislatiunea cu privire la casatori'a și se se dé în manile statulu.

Se cunosce din aceste, credemu de ajunsu, câtu de însemnata este cestiunea cu privire la ministrul sacramentulu casetoriei, și încă nu numai din punctu de vedere teoreticu, ci și practic, nu numai din punctu de vedere dogmatico-bisericescu, ci și juridico-bisericescu, ma chiaru și din punctu de vedere civilu și politicu.

Noi în cele urmatorie: *sine ira et studio* vomu espune argumentele, ce se aducu în favorulu uneia și a celeilalte. Lasamu înse în judecat'a sanetosa a cetitoriloru, că apoi se se dechiare pentru un'a seau pentru cealalta, până cându biserica va pune capetu disputei prin decisiunea sa.

Șcim, că unora pre la noi li-se pare tare neplacuta opiniunea de antaiu, cumcâ ministrul sacramentulu acestuia suntu partile contrahenti. Ma unii s'ar' paré, cumcâ se și scandalisêza în opiniunea acést'a. La acestia li aducemu aminte numai atât'a, ca în urma este cu nepotintia, că mai totalitatea teologiloru consumati în scientia și patrunsi de iubire catra biserica se profeseze un'a opiniune nu numai gresita ci și scandalosa. Apoi mai adaugemu, că indata ce întielege omulu opiniunea acést'a, precumu se cuvinc, dispare totu ce este neplacutu în ea. Și în urma axiom'a divina, care dîce: *veritas vos salvos faciat*,

si că prin urmare adeverulu, ffa cuiva ori si cătu de neplacutu, in urma totusi numai in elu este mantuire.

Se incepemu asia dara mai antaiu, cu argumentele, ce le aducu partinitorii opiniunei, cumcă ministrulu casatoriei suntu insusi partile contrahenti,

1. Dupa definitiunea comuna adoptata in biserica, sacramintele suntu semne din lumea vediuta, cari cuprindu in sine grati'a nevediuta. Acum Domnedieu in atotopotinti'a sa ar fi potutu legá grati'a sacramentala de ori si ce semnu vediutu, fora cá se se uite la ace'a, cá se fia ore-care asemenea intre semnu vediutu si intre grati'a sacramentala respectiva. Domnedieu inse, care tote le dispune cu una intieptiune minuata, acést'a nu o a voitu. Ci din contra cá prea intieptu a dispusu, cá la unulu fia-care sacramentu se fia ore care asemenea intre semnu vediutu alu respectivulu sacramentu si intre grati'a nevediuta, ce se conferesce prin elu. Asemenarea acést'a este admirabila la unulu fia-care sacramentu.

Astufeliu semnu vediutu la sacramentulu botezului este spalarea trupului cu apa. Grati'a nevediuta este curatirea omului in prim'a linia de peccatulu originalu, cá una macula ore care. Semnu vediutu la sacramentulu confirmatiunei este ungere cu oleu, incátu ungerca acést'a erá in tempurile vechi una intarire a corpului in contra inimicului, de ore-ce luptanduse atunci omenii goli, deca si-ungeáu corpulu cu oleu, man'a inimicului lunecá pre corpu si nu-lu poteá prinde. Grati'a nevediuta este intarirea sufletului spre marturisirea constanta a credintiei. Semnu vediutu la sacramentulu Santei Eucharistie este mancarea si berea corpului si a sangelui Domnului nostru Isusu Christosu. Grati'a nevediuta este nutritirea sufletului cu diverse gratii. Semnu vediutu la sacramentulu penitentiei este absolutiunea judecatorasca. Grati'a nevediuta este absolvarea omului de tota culp'a peccatului si de pedeps'a eterna. Semnu vediutu la sacramentulu ungerii depre urma este ungerca medicinala cu oleu, in cátu oleulu are si potere vindecatoria si alinatoria de doreri. Grati'a nevediuta este alleviarea si usiurarea sufletului spre a poté portá dorerile morbului de o parte, éra de alt'a in unele casuri si sanetatea corporala. Semnu vediutu la sacramentulu chirotoniei este punerea maniloru. Grati'a nevediuta este darulu preotiescu venitu de susu. Semnu vediutu la sacramentulu casatoriei este inchiarea contractului de catra contrahenti. Grati'a nevediuta este legatur'a indissolubila intre eli, cá barbatulu se-si iubésca muerea cá si Christoru biseric'a, éra muerea se asculte de barbatu, cá si biseric'a de Christosu.

Acum intre grati'a nevediuta a Sacramentului casatoriei, carea este unirea inseparabila a conjugiloru, si intre semnu esternu vediutu, numai atunci este asemenea, deca semnu acest'a este inchiarea contractului conjugalu de catra contrahenti. Asemenarea acést'a nu mai esista de locu, deca semnu acest'a este binecuventarea prin preotu. Căce intre inchiare de contractu intre doi cá semnu vediutu, si intre unirea inseparabila a acestoru doi prin Domnedieu

că gratia nevedîuta este în adevăru asemenare chiaru asia de mare, că si între spelare că semnu si curăţire de macul'a pecatului că gratia la Sacramentulu botezului. Între binecuvăntare preotiesca înse că semnu si între unirea inseparabila a conjugiloru că gratia nu existe nice asemenarea cea mai departata.

Deca asia dara semnulu nu pote fi binecuvăntarea preotiesca, ci închierea contractului conjugalu decatra conjugî, atunci dupa-ce la Sacraminte acel'a este ministrulu, care face semnulu vedîutu, si la casatoria, conjugii facu semnulu, va se dîca închierea contractului, asia de sine urmîza, că conjugii suntu ministrii Sacramentului acestuia.

2. Totu la rezultatulu acest'a ajungemu si deca consideramu pracs'a bisericeii. Axiom'a bisericeii este, că sacramentele administrate de ministru neadeveratu nu suntu valide. Astufeliu biseric'a nice odata nu a recunoscutu ordinarile preotiloru facute de persoane, ce nu a fostu episcopi adevăraţi. Asia pana în diu'a de astadi nu recunoşce ordinarile facute de episcopii svedici, danesi si anglicani, că unii cari nu suntu episcopi adevăraţi. Recunoşce înse ordinarile facute de episcopii orientali desbinăţi, fiinducă acestia desî desbinăţi, suntu totusi episcopi adevăraţi.

Cum părăde înse biseric'a cu sacramentulu casatoriei? Deca doi calvini pentru esemplu s'au cununatu la calvini de preotu calvinescu, care nu este preotu adevăratu, fiinducă calvinii nice nu au sacramentulu hirotoneii, si apoi dupa ace'a trecu la biseric'a noastra, atunci ce ar trebui se se întemple? Deca biseric'a noastra ar crede, cumcă ministrulu casatoriei este preotulu binecuvăntatoriu, atunci ar trebui se-i cumine a dou'a ora, fiinducă preotulu celu calvinescu nefiendû preotu adevăratu nu a potutu se-i cumine. Acést'a înse biseric'a nu o a facutu nice odata, si nice cându nu a cununatu a dou'a ore pre celi cununăţi la ereticii. Acést'a înse nu o a potutu face decâtu singuru numai în credinţ'a, cumcă ministrulu casatoriei nu este preotulu cununatoriu, ci suntu însasi partile contrahenţi.

(Va urmá).

Decadinti'a picturii.

De cateva zile unu pictoru rusu numitu Wereschagiu si au espusu mai multe opere de ale sale publicului din Vien'a spre privire. Foile jidovesci din Vien'a suntu pline de laude asupra pictorelui acestuia si asupra imaginilor lucrate si espuse de elu. Foile nostre, cari, dorere tare de multe ori iau noutăţi deprin foile jidovesci din Vien'a, nu ni este cunoscutu inca pana acum se fia luatu careva ceva notiţia despre pictorulu acest'a, nice despre operele espuse de elu. Avemu temere înse dupa unele esperinţie triste din trecutu, că publiculu nostru nu va remanê scutitu de notiţiele, de cari ne tememu, căce furorea în Vien'a este mare, cătu mai că nu pote remanê neaudita si la noi. Pentru ace'a de tempuriu facemu atentu pre publiculu nostru cetitoriu, că se

nu dé crediementu ori ce bine ar' scrie cineva in ver una foia de ale nostre despre pictorul acest'a rusescu si despre imaginile lui.

Wereschagin este unu omu adictu principiiloru nihiliste, desi nu chiaru de tagm'a celoru veementi, cari cu pulvere si cu dinamitu voiescu se-si realizeze ideile. Cá nihilistu se intielege de sine, cumcá numai crestinu credintiosu nu pote se fia. Si in adeveru crestinu credintiosu nice nu este, ori si cátu se silescu a-lu espune cá pre atare foile liberali-jidovesci din Vien'a, cá astufeliu se insiele publiculu. Intre imaginile lucrute si espuse de elu se afla si doue, pre cari in modulu celu mai blasfemicu cu tare multa nerusinare cuteza ale numi „saere“.

Misteriele cele mai mari ale religiunei crestine, misteriele iubirei celei nemarginite domnediesci facia cu genulu omenescu suntu in imaginile aceste nerusinate nu numai parodiate, ci batujocorite in modulu celu mai bruscu. Sufletulu nostru se cutriera si la aducerea aminte de batujocur'a, ce se face in imaginile aceste santei nostre religiuni. Un'a din ele areta famili'a santa, cându Mantuitoriulu erá pruncu, éra cealalta invierea lui din morti. Ide'a depingerei loru inse pictorulu blasfemu nu o a luatu din Santele Evangeliu, ci din pamfletulu lui Ernest Renan numitu cá in batujocura „vieti'a lui Isusu“. In celu de antaiu depinge pre Prea Curat'a si immaculat'a Fetiora Mari'a, cá pre mam'a unei familii numeroase, éra in celu de alu doile pre Mantuitoriulu trezitu din una morte aparenta uitanduse prin un'a apertura din momentu, si cu una figura atátu de antipatica, cátu ostasii din giuru de frica fugu in tote partile.

Misteriele aceste au inspiratu la alti pictori idei atátu de frumose, cátu au produsu opere, ce numai cu capetulu lumei voru perí. Si éta art'a cea decadiuta de astadi, ce a fostu in stare a face din misteriele aceste! *O tempora o mores!*

Metropolitulu din Vien'a, Eminentia Sa Cardinalulu Ganglbauer a protestatu dejá in contra unei atari batujocuriri publice a religiunei crestine, si cu elu credemu, cá in inima voru protestá toti credintiosii binesemitori.

Unde a ajunsu tempulu nostru de astadi, care se lauda atátu de multu cu libertatea religioasa! Unu pictorulu strainu golu de ori ce credintia vine in unu statu catolicu si batujocoresce publice misteriele, la cari se inchina milioane de crestini. Lui Renan, cându a publicatu pamfletulu seu, i s'a dísu cu totu dreptulu, cá desi nu a avutu nice una credintia in religiunea crestina, totusi considerandu istori'a ei cea maiestatica, nu ar fí trebuitu nice odata se-lu publice. Asemene i se pote díce si lui Wereschagin, cá si de nu a crediutu in misteriele, ce le a batujocoritu, totusi considerandu, cu cáta intimitate le adora nenumaratii crestini in totu pamentulu, nu ar fí trebuitu nice odata se le depinga.

Unu nou episcopatu gr.-catolicu.

Cá in forte multe alte casuri mai inainte, asia si in presente éra si a datu Santulu Scaunu Apostolicu alu Romei unu documentu, cu câta iubire imbratoséza pre greco-catolicii ori si de unde. In Galiti'a suntu mai trei milioane de suflete greco-catolice. Pentru multimea acést'a mare de suflete esistáu pana acumu numai doue episcopate greco-catolice, anume celu diu Leopolea, acarui episcopu érá si Metropolitu, si apoi celu diu Przemisl. Administrarea basericéscá a unui poporu atâtu de numerosu numai cu doue episcopate a trebuitu se fia forte grea. Din caus'a acést'a Sanctitatea Sa Sumulu Pontifice Leonu XIII la olalta cu Majestatea Sa c. r. apostolica Franciscu Josifu I s'au induratu a infientiá pentru poporulu ruténu gr.-cat. din Galiti'a inca unu episcopatu nou cu resiedinti'a in Stanislau. De episcopu este numitu Dr. Julianu Peles fostu Prepositu alu Catedralei motropolitane gr.-cat. din Lemberg, éra mai inainte Rectoru alu Seminariului centralu gr.-cat. din Vien'a cunoscutu si pre terenulu literariu pentru unu opu mare scrisu in limb'a germana, care tractéza istori'a unirei Ruteniloru. Consacrarea i s'a intemplatu in Lemberg la 1-a Nov. a. c.

Apelu catra Publiculu romanu.

Convinsa despre insemnatatea influintiei, ce feme'a are asupr'a cresterii morale, intelectuale si fizice a individului si prin urmare asupra progresului in cultura a popóreloru, *associatiunea transilvaneá pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu*, a credintu a lucrá cu efectu mai veditu pentru realisarea scopuriloru, ce urmaresce, déca pre langa lucrarea sa de pana acum, indreptata mai alesu asupr'a cultivarei secului barbarescu, va contribuí si pentru inaintarea in cultura a femeii romane.

Conduse de acestea vederi, adunarile generale ale asociatiunei transilvane, ténute la Brasiovu, Orastie si Gherl'a au decisu infintiarea unei scóle superioare de fete cu internatu, sub auspiciile acestei asociatiuni, cu scopu, cá fetele romane se priméscá nu numai o creștere morala, intelectuala si fizica mai ingrigita, care si pre densele se le ridice la nivelulu, la care se affa adeverat'a femei in tierile cele mai inaintate ale Europei, ci totu una-data se le faca se se simta si se lucre intru tote cá adeverate fice ale poporului, din alu carui sinu au esitu, érá parentiloru se li-se inlesnéscá lucrarea pentru educatiunea ficeloru loru.

Dupa planulu de organisare adoptatu, avéndu a se face, pre langa predarea invetiamentului obicinuitu in 8 clase, provisiune si pentru instructiunea in lucrurile, ce privescu mai aproape chiamarea femeii, cá conducatoria a economiei casnice, in 2 cursuri anuale complementare si pentru internatu, — sum'a de 40,000 fl. v. a., pusa de adunarile generale la dispositia pentru acestu scopu,

s'a doveditu si s'a recunoscutu si de adunarile generale, că nu este de ajunsu neci chiaru pentru ridicarea edificiului scolaru, care reclama sum'a de 60,000 fl. v. a. Din acestu motivu comitetulu a fostu indrumatu a cercá acoperirea lipsei prin colecte.

Considaradu inse, că afara de zidire, care acumu este aproape terminata mai trebuescu in internatu si in scola mobilarulu necesariu si midloce de invetiamentu acomodate cerintieloru pedagogiei, că suntu a se restituí fondului generalu alu asociatiunei anticipatiunile facute, că asia ea se fia pusa in positiune a intimpiná, conformu cu statutele, si alte trebuintie culturale ale poporului romanu, că este necesaru a ingrijí de tempuriu de crearea resurselor cari, asigurându functionarea regulata si mentinerea la inaltimea sciintiei pedagogice a internatului si a scolei, se faca cu putintia reducerea câtu mai insemnata a tacselor pentru internatu si a didactreloru, crearea de locuri libere pentru fete mai sirmane si largirea institutului in directiile, ce necesitatea va indicá in viitoriu, — sum'a de care face trebuintia, e cu multu mai considerabila decâtu cea pusa la dispositiune de adunarile generale.

Comitetulu asociatiunei deci, voindu a deschide scol'a superioara de fete cu inceperca anului scol. 1886/7 si conormându-se conclusului adunarilor generale amintite, desi cunosece pre deplinu multele sarcini, ce se impunu poporului romanu, chiaru si numai prin colectele de totu felulu, totusi si-ia voie a apelá la spriginula materialu si moralu alu tuturoru romaniloru, pentru a poté duce la bunu sfêrsitu lucrulu inceputu. Facundu acést'a, convinsi suntemu, că nu este suflare romanésca, care fiendu vorb'a de inaintarea in cultura a porului romanu prin cultivarea *femeii* romane, se nu grabésca a contribuí dênariulu sen pentru spriginirea asociatiunei transilvane in sustienerea unei institutiuni, care intregului poporu va servi de titlu pentru o legitima mandrie.

Binevoitorii spriginitori ai scólei superioare de fete, infiintata de asociatiunea transilvana, voru tramite ofertele oru la comitetulu acestuia, in Sibiuu, dea-dreptulu, seau prin directiunile despartieminteloru asociatiunei, seau prin barbati de incredere, pre cari comitetulu i-va designá.

Sumele intrate se voru cuitá pre cale diuristica, ér' numele daruitoriloru se voru pastrá pentru eterna aducere aminte in analele scólei nou infiintiate.

Fie cá acestu apelu se affe deschise inimile tuturoru romaniloru, cari dorescu inaintarea si marirea neamului loru!

Din siedinti'a comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, tienuta la Sibiuu in 20 Octobre n. 1885.

Iacobu Bologa m. p.
vice-presidentu.

Dr. D. P. Barcianu m. p.
secretariu alu II-lea.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. **Alesandru V. Gram'a**.

Tipograf'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.